

Beretning om Vilhelm Munck 1865-1948

ved Kirsten Munck (barnebarn af Vilhelm Munck, datter af Johannes (Jonas) Munck)

Alting føjes som Gud vil.

“Og saa min kære Dreng, vil vi ikke glemme at takke Vor Herre for hans Godhed imod os, det er dog ham, det skyldes alt sammen, at Du har faaet gode Evner og et godt, kærligt Hjem, at Du er rask, og meget, meget andet. Det maa vi ikke glemme, men takke hver Dag derfor baade i vor Bøn og i vor daglige Gerning ved at bruge alle Vor Herres Gaver.”

skriver Vilhelm Munck til sin søn Jonas, 10 år gammel, der i sommeren 1914 er på ferie hos familien Arps i Flensborg. Anledningen er, at nu er også næstældste søn, Jonas, som Hans Vilhelm før ham, sluppet igennem nåleøjet til Metropolitanskolen, og forældrene er glade og stolte. Men som en altid nærværende ledetråd igennem hele Vilhelm's liv er taknemmeligheden til Gud og troen på, at vi er i Guds varetægt, hvordan tilværelsen end former sig, det, der træder frem i alle breve:

“Hans Sind bevarede noget barnligt og fromt, der gjorde ham stærk i Livets Prøvelser og taknemlig over alle gode Gaver”. (min fars karakteristik, biografi 1949).

På et tidspunkt i min fars tilværelse, da han er stærkt i tvivl, om han skal fortsætte sine studier i udlandet eller komme hjem (1927) er Vilhelm nærmest fortørnet over, at far i sit brev bruger udtrykket ‘Skæbnens Fingerpeg’:

‘Skæbnen’ er et trøstesløst Ord, nej min kære Dreng “alting føjes som Gud vil.”

Barndom

Født i København og vokset op på Christianshavn, må sommerferierne på Basnæs i forpagterboligen have været årets højdepunkt for søskendeflokken:

“Hvor godt vore Børn befandt sig på Basnæs, gav vor næstældste Søn et kraftigt Bevis paa. Da vi efter det første Sommerophold derude skulde rejse tilbage til Hovedstaden, viste han afgjort Ulyst til at følge med os andre, og rent galt blev det, da vi om Aftenen kørte i Droske fra Jærnbanen til Strandgade 50, hvor vi endnu boede. Vivi (Vilhelm), som han kaldtes, nægtede paa det bestemteste at forlade Drosken og gaa op ad Trapperne, saa jeg tilsidst med Vold og Magt maatte bære den sprællende Dreng op i Lejligheden, hvor han brølede, til han endelig faldt i Søvn.” (Frederik Vilhelm Munck: Optegnelser s.133).

I 1875 flyttede familien til Lille Næstved efter Frederik Vilhelm Munck's udnævnelse til sognepræst ved Herlufsholm.

Skole og uddannelse

Brødrene Ferdinand, Vilhelm og Johannes blev alle indskrevet på Herlufsholm som kostskole-elever, endskønt hjemmet var forholdsvis tæt på skolen. Når man ser på skoledagenes længde og det tætte program for dagen igennem, var der nok gode grunde til beslutningen om at lade børnene bo på skolen. Det ville for livet i præstegården (fra Lille Næstved Præstegård var der en fire kilometer til skolen) have betydet en dag, der begyndte før kl.5 om morgenen, da hverdagen på Herlufsholm startede med opringning 20 minutter i 6 om morgenen og sluttede med aftenlæsning indtil sengetid. For Vilhelm blev de fire år han tilbragte på skolen ingen lykkelig tid. I 1881 besluttede forældrene at sætte ham i købmandslære i Næstved. Valget faldt på købmand Nandrup's urtekramforretning etableret i 1857, der med tiden var vokset til en stor købmandsgård med både engros og detail.

Efter endt læretid og med eksamensbevis fra Grüners Handelsakademi i 1889 (Den offentlige Handelsexamen) begyndte Vilhelm på sin videre uddannelse i Udlandet, først en kortere periode i Flensborg for derefter at slå sig ned i Hamborg i nogle år. Det var her (ifølge Mimi Prior) han lærte A.C.Illum og C.Bang at kende. Desværre er det ikke lykkedes at opklare, hvor Vilhelm havde ansættelse.

Efter Hamborgtiden ønskede Vilhelm at lære fransk og fik ansættelse i det danske Generalkonsulat i Antwerpen. Selvtilliden er styrket hos Vilhelm efter hans år i Hamborg:

“Du er en lille smule gnaven paa mig fordi jeg forlangte mere Gage. Da mine Sager er i Orden vil jeg ikke nærmere her motivere mine Grunde hertil, kun glæde mig over Vor Herres gode Styrelse med mig”. (til sin bror, Johannes, 1892).

Vilhelm Munck

Det blev også til nogle måneder i London, hvornår ved vi ikke. At det har været trangt på flere måder at bo i det fremmede – ensomhed og småt med penge – giver Vilhelm udtryk for til far:

“Det er jo kun udmærket for Dig at faa gode Bekendtskaber navnlig hos Familien (en familie Schweitzer i Berlin introduceret gennem en dansk ven), noget jeg savnede usigelig meget, da jeg havde min Udlændighed.”. (Vilhelm til far 1928).

Far har bekymringer under sit ophold i London, bl.a. er det besværligt at komme ud af byen på udflugter. Hertil bemærker Vilhelm:

“I min Udlændighed havde jeg aldrig mere end lige til Øllet og kunde ikke tillade mig Extravagance som fEx lidt Udflugt om Søndagene o.s.v, og dog følte jeg det ikke saa smerteligt, men var glad ved at kunne selvopholde mig.” (1929).

Vilhelm Munck med Hans Vilhelm

Hans Vilhelm og Mimi

Hjemmet

Brevene fra Vilhelm's hånd er kun få i de år, far opholdt sig i udlandet. Forretningen tog al kraft og energi. Ofte er de af mere forretningsmæssig karakter, når legatpenge skal overføres til udlandet. Fra tid til anden dukker der glimt op fra Vilhelm's egen barndom, og opdragelse og holdninger skinner igennem fra hjemmet i Lille Næstved Præstegaard:

“Du er, som jeg kan lide det, aaben og ærlig imod os, ret saa gennemsigtig som jeg fra min egen elskede Fader ønskede at have jer alle”. (til far 1927)

Måske er det også derfor, Vilhelm reagerer med forskrækkelse, da far uden varsel fra Berlin skriver, at han har forlovet sig: *“Jeg er jo ganske forfærdet over, at du har gaaet og tænkt paa saadan noget uden at lade os ane det allermindste”. (Vilhelm til far 1929).*

Ærgrer Vilhelm sig over manglende pligtfølelse hos sine børn, pakkes det ind med lune: *“Vi har forhørt os paa Jernbanens Indleveringskontor for glemte Sager, men da der ikke var indleveret nogen glemte Passager, antager vi, at Du velbeholden er ankommen til dit Bestemmelsessted –”. (til far 1925)* og nogle år efter: *“Det virker altid saa opmuntrende paa Forældrene at faa et lille venligt Ord fra de fraværende Børn –”. (Vilhelm til far 1928)*

Vigtigt er det at gøre sit arbejde ærligt og redeligt. Når resultatet ikke altid ses i det daglige liv, så må man nøjes med den gode samvittighed, men varsomhed med ikke at skilte for meget med egne fortræffelige evner, ligger dybt i Vilhelm: *“Jeg citerer min beskedne Far, naar han hørte sine Børn være lidt højt oppe ”Skrø Lampen ned”!* (Vilhelm til far 1930).

Alligevel – og på trods – er der en dyb familiestolthed:

“Jeg tror nok, at jeg i det Punkt er en ægte Munck, nemlig deri, at holde umaadelig meget af min egen Familie og tro den langt bedre end alle Mennesker, derfor er det godt, at jeg i Ingeborg faar Øjet op for, at anden Opdragelse end Eders ogsaa kan udvikle gode Mennesker”. (Vilhelm efter sin forlovelse til forældrene 1898).

Gulbrandsen, Andersen og Co.

Første gang vi støder på dette firmanavn i Vilhelm Munck's liv er i Folketællingen, hvor han i 1901 er anført som kasserer i Gulbrandsen, Andersen og Co. Denne virksomhed skulle blive omdrejningspunktet i ægteparret Vilhelm og Ingeborgs tilværelse, først med Vilhelms ansættelse som medarbejder, siden som partner i 1916, og endelig som eneindehaver fra 1926.

Om Vilhelm Muncks forretning skriver far (biografi 1949):

“Centrum for de forskellige Lejligheder (fra 1911-16 Bredgade 6, derefter Cort Adelersgade 8) er Faders Forretning, Gulbrandsen, Andersen og Co., som laa Amaliegade 14, Ny Toldbodgade 13, det vil sige, den var 2. Baghus fra Amaliegade og Baghus til den anden Side, hvor Knudtzons Bogtrykkeri laa ud til Gaden. Huset, hvori Forretningen laa, havde Kælder og Stue, Kontor paa 1. Sal, og Lager videre op gennem Etagerne. Firmaet importerede Sydfrugter, hvilket betød mange andre Varer end Frugter fra Syden. Saaledes var før første Verdenskrig Crown Hummer i Daaser fra New Foundland en Hovedartikel, der foruden i Danmark og Sverige, hvis sydlige Del handlede i København, solgtes i Rusland. Mulighederne i sidstnævnte Land var saa store, at Fader begyndte at lære Russisk. Den første Verdenskrig slog alle disse Muligheder i Stykker og begrænsede Handelen for stedse i Danmark”.

Fotografi sendt af Ingeborg til min mor, Elisabeth Weymann, i mine forældres forlovelsestid (1929-1934).

Tekst på bagsiden af foto:

Fra Sommeren 1910 –
Lige efter mine Svigerforældres Guldbrøllup –
En lille Skovtur til Dyrehaven –

Med kærlig Hilsen til søde Elisabeth!
Ser Jonas ikke sød ud?
Det er Mimis hat jeg har paa

(Mellem Ingeborg og Vilhelm sidder Marlies Arps, datter af Vilhelms venner i Flensborg.)

Som nylig tiltrådt partner under 1. Verdenskrig var virksomheden i store vanskeligheder:

“Forretningen optager mig ganske, saa jeg nu om Aftenen er træt og lidet oplagt til andet end at sidde stille. – Tiden er jo saa ond, saa jeg allerhelst kryber ind i mig selv og tier stille. – Men det har jeg ikke Lov til og derfor er det godt at have min elskede Ingeborg hos mig, der kan vække mig op til Daad og Virke.”. (Vilhelm til Marie og Johannes på Møltrup 1917).

Vanskelighederne for virksomheden fortsætter i årene frem:

“Idag begynder mit fjerde Forretningsaar Vanskeligt at disponere, Hindringer paa mange Maader for den frie Handel, meget stærkt stigende Omkostninger, Ejendoms køb - - giv os idag vort daglige Brød – er

efterhaanden bleven mig den kæreste Bøn, den samler mit Sind om “idag” og jager Bekymringerne væk for “i morgen” thi Bønnen gaar jo til vor rige kærlige Fader, der har været saa miskundelig trods alt, og hans Magt er den samme. – Jeg arbejder altsaa trøstigt og er jo saa lykkelig at have Ingeborg som Medhjælp”. (Vilhelm til Marie Munck på Møltrup 1919)

Heller ikke de efterfølgende år, 20'erne, giver håb om en virksomhed i sund trivsel.

Alligevel vælger Vilhelm i 1926 at etablere sig som enejer:

“Hvad Moder har antydet i sit Brev er nu sket. Herr A udtræder af GACo, og jeg fortsætter alene. .... Det har ikke været lette Dage for Mor og mig, mange Forhandlinger og Overvejelser har fundet Sted, og mange Bønner har vi sendt Gud om Hjælp til at klare den vigtige Sag, saa at ikke vor, mens Hans Villie fik Lov at raade”. (Vilhelm til far 1926)

“... et meget stort Ansvar hviler paa mig, men jeg vil glæde mig over Arbejdet og er foreløbig glad over at kunne bevare Arbejdet for de mange, der har tjent i saamange Aar hos GACo. – Det stod jo mellem Ophævelse af Firmaet, hvorover vi alle undtagen A blev brødløse eller Fortsættelse – Gud ske Lov og Tak at det blev det sidste.” (Vilhelm til far 1926).

Min elskede Ingeborg

“Hjemmet var præget af Forældrene, der indbyrdes uhyre forskellige levede i et usædvanligt lykkeligt Ægteskab. Min Fader var en uhyre konservativ Natur, der med stor Kærlighed hang ved de Traditioner, som han havde overtaget fra sit Barndomshjem i Lille Næstved Præstegaard.”

Hans Sind bevarede noget barnligt og fromt, der gjorde ham stærk i Livets Prøvelser og taknemmelig over alle gode Gaver. Moder var mere urolig og bevægelig med langt flere Interesser og en intuitiv Forstaaelse for meget i Livet, hun ikke kendte. Hun elskede at hjælpe andre Mennesker og var ikke bange for at gaa i Brechen for dem. Tilsammen udgjorde de to et usædvanlig lykkeligt Ægtepar, og

naar Fader hver Dag efter Bordbønnen kyssede Moders Haand, var det et Udtryk for Husets Lykke. Hjemmet var præget af en ukunstlet Kristentro, der kom til at præge Børnene.” (Biografi 1949).

Kærligheden til Ingeborg er umiskendelig. Efter Ingeborg's altfor tidlige død i maj 1930 er tilværelsen for Vilhelm præget af et dybt savn. Den 18. juli skriver Vilhelm om den første fødselsdag uden Ingeborg (hun var født den 11. juli):

“Det var en sørgmodig Dag, dog adskilte den sig i saa Henseende ikke særlig fra hver eneste Dag, hvor Mors – jeg kan desværre ikke sige Skikkelse – men hvor Mindet stiger op i mit Sind, og Tanken overvælder mig, at Mor er her ikke mere. – Der staar et Sted i Biblen, er det ikke Jesus, der siger noget om at begære at se en af Menneskesønnens Dage. – Saadan kan det fylde mit Sind med Begær om dog blot at genopleve en Dag igen med Mor, men det lader sig jo ikke gøre og vel ogsaa bedst saa. – Jeg maa nøjes med Minderne, med Billederne, med Kirkegaarden, hvor Mors afsjælede Legeme hviler, det jeg elskede saa inderligt i 32 Aar.” (Vilhelm til far 1930).

Vilhelm Munck

År senere på Vilhelm og Ingeborg's bryllupsdag den 6. juni 1935 skriver Vilhelm til min mor Elisabeth:

“Allerførst vil jeg sige Dig, at jeg er saa taknemmelig over at vide, at Du lærte Bruden at kende, og at Du kom til at holde af hende, min dyrebare Skat, din elskelige Svigermoder, hvis Kærlighed Du ogsaa vandt. – Stakkels Johannes F-M, han er fattig ved kun at have mig at holde sig til. – Naar vore Børn er blevet skikkelige, ja ogsaa dygtige og flittige Mennesker, skyldes det aldeles deres vidunderlige Moder, der foruden en stor Kærlighed eller maaske netop i Kraft af den besad Intuition og en mærkelig virkelighedstro Fantasi. – Hun kunde drømme sødt om vores Børn, og hun vilde fryde sig over at se, hvor godt de er kommet frem. –”

I begyndelsen af 1931 sluttede brevdialogen, da min far vendte tilbage til København for at blive hjemme. En tomhed må have fulgt efter moderens død og et savn

har det været ikke længere at modtage Ingeborgs kærlige og livfulde breve, der kommenterede, stillede spørgsmål og berettede om nyt, ganske som det for os i eftertiden er et savn ikke længere fra hendes hånd at kunne følge familielivet i stort og småt – også for Vilhelm var det tungt at være eneansvarlig brevskriver: *“Ak! Hvor savner jeg vor elskede Mor, der kunde skrive kærligt og formanende til sine Børn, advare og trøste dem.”* (fra Vilhelm til far 1930).

Efterskrift

I familien er der lidt usikkerhed med hensyn til, hvornår Vilhelm Munck gik på pension. Muligvis har han kun delvist været knyttet til virksomheden efter dets omdannelse til aktieselskab i slutningen af 1929.

I begyndelsen af 1931 befandt han sig på længere rekreation hos sin bror, Ferdinand Munck i Ordrup Præstegaard: *“Kære Johannes Jeg er endnu noget uvant med at føre en Pen – det er jo snart et Par Maaneder siden jeg sad paa Kontoret”* (til far februar 1931) efter en sygdomsperiode med bronchitis, en sygdom, der fulgte ham gennem de senere år. Desuden ved vi, at han i perioder boede hos sine døtre, Mimi og Kis eller hos sin søn Hans Vilhelm på Bornholm. Sin faste bopæl forblev i København med skiftende adresser, men altid boede han sammen med sin yngste datter Ingse. Alle tre døtre elskede ham, drog omsorg for ham og var bekymrede for hans helbred.

Børnebørnene blev hans store glæde og samtaleemne i breve, og vi hans børnebørn, som han nåede at opleve, kan i dag glæde os – og more os over beskrivelser af vore første år.

Kilder:

Fængselspræsten Pastor Frederik Vilhelm Munck's Optegnelser, Kbh 1922.

Breve fra Vilhelm og Ingeborg Munck.

Johannes Munck's biografi til Ordenskapitlet i 1949.

Mundtlig beretning af Mimi Prior (ældste datter af Vilhelm Munck) hos hvem jeg boede i fem måneder fra december 1979 til april 1980.

A.K. Hasselager, Herlufsholm 1865-1915, Næstved 1915.

Herlufsholms Arkiv.

Flensborg og Hamborgs Stadsarkiver.

Odense Mandtalslister (Odense Landsarkiv).

Folketællinger og Kirkebøger.

Vilhelm Munck Et ungdomsbillede

